

Styl homerycki

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra edukacyjna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Zygmunt Kubiak, *Literatura Greków i Rzymian*, Warszawa 2003, s. 11–12.
- Źródło: Homer, *Odyseja*, tłum. L. Siemieński, Wrocław 1992, s. 108.
- Źródło: Jerzy Łanowski, *Wstęp*, [w:] Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 80–81.
- Źródło: Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 104.
- Źródło: Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 3.
- Źródło: Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 6–12.
- Źródło: Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 61–62.
- Źródło: Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 68.
- Źródło: *Słownik terminów literackich*, red. Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, Wrocław 1988, s. 491.

- Źródło: Homer, *Odyseja*, tłum. L. Siemieński, Wrocław 1992, s. 110.
- Źródło: Erich Auerbach, *Mimesis. Rzeczywistość przedstawiona w literaturze Zachodu*, tłum. Z. Żabicki, Warszawa 2004, s. 30–31.

Czy istnieje „styl Homera”? Odpowiedź na to pytanie zależy od tego, czy uznamy, że Homer w ogóle istniał. A jeśli tak, to czy stworzył oba przypisywane mu eposy: *Iliadę* i *Odyseję*.

Natomiast jednoznacznie pozytywnie można odpowiedzieć na pytanie, czy istnieje „styl homerycki”. Niezależnie od opinii dotyczącej autora starożytnych eposów, w dziełach tych można wskazać cechy charakterystyczne stylu, który odróżnia je od wielu innych utworów.

Twoje cele

- Zapoznasz się z cechami stylu homeryckiego.
- Wyjaśnisz, czy istnieje związek między stałymi epitetami a sytuacją fabularną, w jakiej zostały one użyte w *Iliadzie*.
- Zestawisz ze sobą różne przykłady porównań homeryckich, aby określić zasady kompozycyjne zastosowane w tych porównaniach.

- Dokonasz analizy inwokacji otwierającej *Iliadę*, aby wyjaśnić, jaki dobór środków stylistycznych zdecydował o obecności patosu w tym fragmencie utworu.

Przeczytaj

Styl autora

Analizując dzieło literackie, należy przyjrzeć się jego treści i formie. W obrębie formy wyróżnia się kompozycję oraz [styl](#). Drugie z tych pojęć można zdefiniować następująco:

” *Słownik terminów literackich*

Styl autora – zespół zasad i środków językowo-stylistycznych charakteryzujący dzieła określonej jednostki twórczej i będący wykładnikiem jej indywidualnej inicjatywy w sposobie korzystania z możliwości oferowanych przez system językowy.

Źródło: *Słownik terminów literackich*, red. Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, Wrocław 1988, s. 491.

William-Adolphe Bouguereau, *Homer i jego przewodnik*, 1874

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Styl homerycki

Styl homerycki występuje w *Iliadzie* i *Odysei*. Do pewnego stopnia styl zależy od przynależności gatunkowej dzieła, w którym został zastosowany. Epos wymagał użycia patosu, ponieważ utwory należące do tego gatunku przedstawiały wielkich bohaterów, bogów, herosów czy władców dokonujących wspaniałych czynów, jak zdobycie Troi. Jednak poza cechami typowymi dla wszystkich dzieł będących eposami, w *Iliadzie* i *Odysei* występują takie cechy językowo-stylistyczne, które można uznać za charakterystyczne dla obu tych tekstów.

” Jerzy Łanowski

Wstęp

Wierszem eposu Homerowego jest heksametr daktyliczny, najstarszy i najpowszechniej używany wiersz starożytności, a z eposem bohaterskim tak od Homera zrośnięty, że nazywany po prostu wierszem heroicznym [...].

Zasada wiersza greckiego [...] polegała [...] na charakterystycznym rytmie wynikającym z silnego wymawiania (iktowania) niektórych zgłosek wchodzących w skład zespołów sylab nazywanych stopami [...]. Język grecki odróżniał zgłoski długie i krótkie [...]. Najmniejsza miara daktyliczna składała się z jednej stopy, którą był [...] daktyl, tj. długa i dwie krótkie, albo zamiennie spondej, tj. dwie długie [...]. Heksametr (co znaczy sześciomiar od gr. hex = sześć i métron = miara) składał się z sześciu takich stóp [...]. Tak więc np. pierwszy wers *Iliady*

Ménin a/ éjde the/ á Pe/ léia / deó Achi / lóéos [...]

zawiera [...] wiersz uwarunkowany sześciu przyciskami [...].

Źródło: Jerzy Łanowski, *Wstęp*, [w:] Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 80–81.

Porównanie homeryckie to figura stylistyczna obecna przede wszystkim w epice. Drugi człon porównania jest rozbudowanym opisem – w *Iliadzie* i *Odysei* zajmuje

zazwyczaj kilka wersów. Składa się z dwóch członów, których łącznikiem mogą być np. słowa: „jak”, „jako”, „na kształt”, „niby”. Człon drugi, służący plastycznemu zobrazowaniu opisywanego członu, jest rozbudowanym obrazem poetyckim, który można potraktować jako swoisty epizod w opowieści, mający charakter dygresyjny. Wśród porównań homeryckich dominują takie, w których określone zachowanie człowieka zostaje zestawione z elementami świata przyrody.

”” Homer

Iliada

[...] Na wskroś mu włócznia [spiżowa](#)
Ramię rozdarła, a chłopiec na ziemię padł jak topola,
Która na łące wilgotnej obok wielkiego mokradła
Smukła wyrosła, koroną gałęzi na szczycie okryta,
Kiedy kołodziej jej gładki pień ostrym zetnie żelazem,
Żeby z niej koła wytoczyć do ozdobnego rydwanu.

Źródło: Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 104.

Stosowanie **stałych epitetów** polega na przypisaniu danej postaci lub innemu elementowi fabuły określeń, które pojawiają się w tekście niemal zawsze.

” Zygmun Kubiak

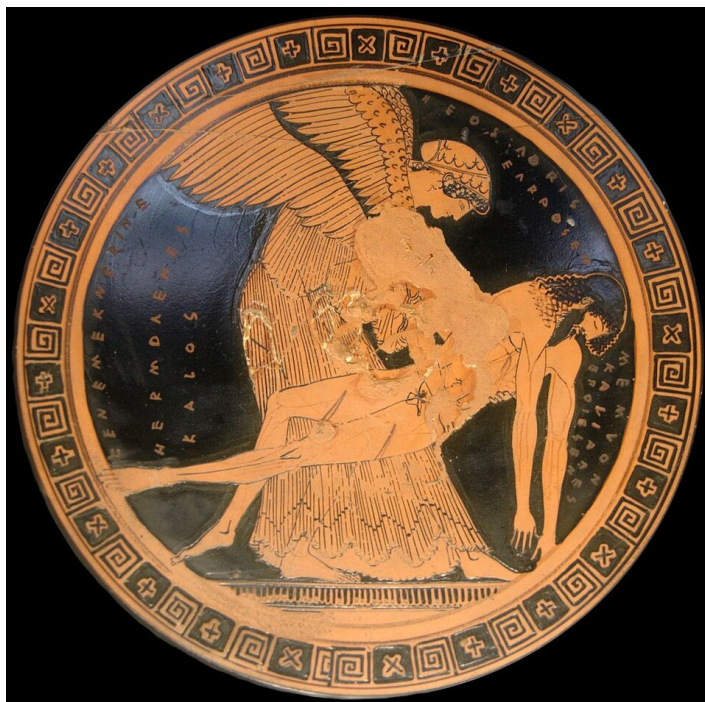
Literatura Greków i Rzymian

Czytając epepeje Homerowe, spotykamy wiele stałych, gotowych formuł, określających znamienne zdarzenia, które się rozgrywają się w świecie. Takie zdarzenia jak budzenie się świtu [...]; palce [Eos](#) różowieją, albowiem dłońmi podniesionymi ku błogosławieństwu dnia rozsuwa ona kotarę przedrannej szarości:

Kiedy się ukazała różanopalca Jutrzenka... [...]

Stale formuły zresztą określają nie tylko zdarzenia, lecz także cechy wielkich zjawisk przyrody: morze, *thalassa*, jest „rozszumiałe”, *echeessa*, albo „rozgłośnie huczące”, *polyphloisbos* [...]. Epitety przywierają też do postaci ludzkich. Wojownicy są „promienni”, *phaidimoi*, kiedy ich otacza łuną spiżowa zbroja. Dzielność ich sprawia, że są *dioi*; [...] „wspaniali”. Poza ogólną wspaniałością ten czy inny wojownik może też mieć jakieś zalety szczególne. „Wspaniały” [...] Achilles jest więc zarazem „prędki w biegu”, *podarkes*.

Źródło: Zygmunt Kubiak, *Literatura Greków i Rzymian*, Warszawa 2003, s. 11–12.

Tak zwana Pieta Memnona (Eos z ciałem Memnona), malowidło na attyckiej czarze czerwonofigurowej Durisa, V wiek p.n.e., Luwr, Paryż

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Retardacja (łac. *retardatio* – opóźnienie) jest zabiegiem kompozycyjnym polegającym na celowym odsunięciu zdarzenia i przedstawieniu go dopiero po wprowadzeniu dygresji, która ma wyjaśnić np. okoliczności pojawienia się danej sytuacji.

” Erich Auerbach

Mimesis. Rzeczywistość przedstawiona w literaturze Zachodu

Czytelnik nowoczesny skłonny będzie pomyśleć, że idzie w tej dygresji o intensyfikację napięcia; koncepcja ta, jeśli nie całkiem fałszywa, nie jest jednak rozstrzygająca dla wyjaśnienia metody twórczej Homera. [...] Jednakże przyczyna pojawienia się w stylu homeryckim pierwiastka retardacji jest, moim zdaniem, inna: wynika ona mianowicie z pragnienia, aby niczego, o czym się w utworze chociażby wspomina, nie pozostawiać w niedokończonej formie i w półcieniu.

Drobiazgowość opisu można łączyć z retardacją. Homer, wprowadzając jakąś postać lub przedmiot do fabuły, dokładnie przedstawia ten nowy element, poświęcając na to nawet ponad 100 wersów. Najbardziej znany przykład pochodzi z XVIII pieśni *Iliady*. Ukazana tam została – w wersach od 477 do 608 – tarcza wykuwana przez boga Hefajstosa dla Achillesa. Stosowanie retardacji przez greckiego twórcę wynikało m.in. z takiego kształtowania opowieści, aby odbiorca otrzymał szczegółową informację na każdy temat podjęty w dziele i by nie musiał się niczego domyślać.

Hefajstos i Tetyda, V w. p.n.e. Hefajstos był twórcą tarczy Achillesa

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

daktyl

(gr. *daktylos* – palec) – w starożytności stopa złożona z jednej długiej zgłoski i dwóch zgłosek krótkich; w języku polskim daktyl to układ trzech sylab, spośród których jedna jest akcentowana, a dwie pozostałe – nie

Eos

różanopalcu bogini jutrzeźki, bóstwo związane z kultem świtu, rozpraszające mroki nocy przed nadejściem dnia

patos

(gr. *páthos* – namiętność, wzruszenie) – poważny, podniosły ton lub styl mówienia albo pisania podkreślający wzniosłość tematu i wielkość bohaterów

spondej

(gr. *spondeios*) – w starożytności stopa złożona z dwóch długich zgłosek; w języku polskim spondej to układ dwóch sylab akcentowanych

spiż

stop miedzi, cyny i cynku

styl

(łac. *stylus (stylios)* – rylec do pisania na woskowych tabliczkach, prawdopodobnie z gr. *stylos* – słupek) – sposób ukształtowania tekstu za pomocą określonych środków językowych (np. składnia, frazeologia, leksyka), które są dobierane ze względu na cel

Gra edukacyjna

Polecenie 1

Zagraj i sprawdź swoją wiedzę na temat stylu homeryckiego. Na odpowiedź na wszystkie pytania masz 5 minut. Jeżeli zdarzyło ci się popełnić błąd, po zakończonym teście sprawdź, które odpowiedzi są nieprawidłowe, i spróbuj jeszcze raz.

Test

Zagraj i sprawdź swoją wiedzę na temat stylu homeryckiego, biorąc udział w grze.

Poziom trudności:

InteractiveTest.dif
DifficultyLevel.easy

Limit czasu:

5 min

Twój ostatni wynik:

-

Trwa wczytywanie...

Sprawdź się

Gniew, bogini, opiewaj Achilla, syna Peleusa...

” Homer
Iliada

[Gniew](#), [bogini](#), opiewaj Achilla syna Peleusa,
Zgubę niosący i klęski nieprzeliczone [Achajom](#),
Co do Hadesu tak wiele dusz bohaterów potężnych
Strącił, a ciała ich wydał na pastwę sępom drapieżnym
Oraz psom głodnym. Tak Dzeusa dokonywała się wola.
Zwłaszcza od dnia, gdy w niezgodzie przeciwko sobie stanęli
Władca narodów i bogom równy Achilles.

Źródło: Homer, *Iliada*, tłum. K. Jeżewska, Wrocław 1982, s. 3.

Dziewięć dni strzały miotane przez boga na obóz padały...

Ziemia w głębinach jęczała, jak gdyby Dzeus rozgniewany...

Kiedy go tam Menelaos, kochanek Aresa, zobaczył...

Tam i sam statkiem jego miotaly bałwany

Gdy to umysłem w sercu ważył na dwie strony

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Określ zależność między epitetem określającym daną postać *Iliady* a sytuacją, w której bohater został ukazany.

Ćwiczenie 5

Zacytuj ten fragment *Iliady*, który można uznać za przejaw zastosowania retardacji.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, za pomocą jakich środków językowych Homer uzyskał patos w inwokacji do *Iliady*.

Ćwiczenie 7

Dokonaj analizy przywołanych przykładów porównań homeryckich. Ustal, czy tego typu porównanie musi polegać na zestawieniu zachowania człowieka i elementów świata przyrody.

Ćwiczenie 8

Napisz liczący nie mniej niż 200 słów tekst o charakterze patetycznym, w którym zastosujesz co najmniej trzy cechy typowe dla stylu homeryckiego.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Styl homerycki

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielanekę, balladę, dramat romantyczny, powieść

poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych;

pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Lektura obowiązkowa

3) Homer, Iliada (fragmenty), Odyseja (fragmenty);

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

8) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego: aliterację, paronomazję, kontaminację, metonimię, synekdochę, synestezję, odmiany inwersji, gradację; określa ich funkcje;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne. Uczeń:

- charakteryzuje cechy stylu homeryckiego,
- wyjaśnia, czy istnieje związek między stałymi epitetami a sytuacją fabularną, w jakiej zostały one użyte w *Iliadzie*,
- zestawia różne przykłady porównań homeryckich, aby określić zasady kompozycyjne zastosowane w tych porównaniach,
- dokonuje analizy inwokacji otwierającej *Iliadę*, aby wyjaśnić, jaki dobór środków stylistycznych zadecydował o obecności patosu w tym fragmencie utworu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- dyskusja;

- gra dydaktyczna;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. **Recytacja.** Chętni lub wybrani uczniowie przygotowują się do głośnego czytania utworów w e-materiale: z elementami aktorskiej interpretacji.

Faza wprowadzająca:

1. Wyświetlenie na tablicy treści zawartych w sekcji „Wprowadzenie”. Przybliżenie przez nauczyciela tematu i celów lekcji. Określenie wiążących dla uczniów kryteriów sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel prosi uczestników zajęć o przypomnienie najważniejszych informacji na temat Homera i jego dzieł. Następnie pyta, jak rozumieją pojęcie stylu autorskiego; jakie najważniejsze cechy

charakteryzują styl autora *Iliady*? Uczniowie odpowiadają swobodnie na podstawie informacji z bloku tekstowego. Jedna osoba notuje na tablicy cechy stylu homeryckiego w formie mapy myśli.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel wyświetla grę edukacyjną. Wskazane osoby odczytują pytania i proponują poprawne odpowiedzi. Pozostali uczestnicy zajęć mogą podpowiadać lub dawać wskazówki.
2. Później nauczyciel prosi, by uczniowie podzielili się na 3 grupy, każda z nich będzie rozwiązywała inne zadania z sekcji „Sprawdź się”: gr. 1: 2 i 4; gr. 2: 3 i 6; gr. 3: 4 i 7. Po upływie ustalonego czasu przedstawiciele grup prezentują odpowiedzi. Odczytują także fragment z *Iliady* lub *Odysei*, który ilustruje omawianą przez nich cechę stylu homeryckiego.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie, w tych samych grupach, opracowują konspekt wypowiedzi, której temat podano w ćw. 8 w sekcji „Sprawdź się”. W pierwszej kolejności decydują, na jakim problemie mógłby się skupiać tekst o charakterze patetycznym. Przedstawiają swoje propozycje, a nauczyciel i pozostali uczniowie dyskutują na temat trafności wyboru tematu. Następnie uczniowie redagują konspekt pracy.
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.

Praca domowa:

1. Napisz liczący nie mniej niż 200 słów tekst o charakterze patetycznym, w którym zastosujesz co najmniej trzy cechy typowe dla stylu homeryckiego.

Materiały pomocnicze:

- Zenon Uryga, *Odbiór liryki w klasach maturalnych*, w: *Metodyka literatury*, tom 2, wybór i oprac. J. Pachecka, A. Piątkowska, K. Sałkiewicz, Warszawa 2002.
- Aleksandra Okopień-Sławińska, *Semantyka wypowiedzi poetyckiej*, Kraków 2001.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialną „Gra edukacyjna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.